

RELEVANȚA MUZICII BISERICEȘTI PENTRU ORA DE RELIGIE ȘI IMPORTANȚA EI

Prof. Laurian Micu

THE RELEVANCE OF ECCLESIASTIC MUSIC FOR THE RELIGION CLASS AND ITS IMPORTANCE

Abstract: The assumption underlying the study is directly connected to the contemporary unrest aimed at, but more specifically against the existence of the religion class. By drafting the content herein, I have tried to display the different valences which the much-scrutinized religion class which, unfortunately, is quite vilified by the contemporary public opinion, may develop using a differently drawn up educational scenario. We are used for the teacher, during the Orthodox religion class, to set two courses, one of them being mostly quantitative, historical, with a commemorative perspective on several facts, characters and customs in the Old and New Testaments, while the other being the building and / or strengthening of religiousness and the conduct desirable from the learner's moral perspective.

Keywords: music, religion, different, perspective

Premisa care stă la baza studiului este în directă legătură cu frământările contemporane îndreptate înspre, dar mai ales împotriva existenței orei de religie. Prin elaborarea conținutului de față am încercat să arăt diversele valențe pe care ora de religie mult analizată, din păcate și mult denigrată în spațiul public contemporan, le poate dezvolta printr-un scenariu didactic gândit altfel. Suntem obișnuiți ca la disciplina religie ortodoxă profesorul să determine două direcții, una preponderent cantitativă, istorică, cu perspectivă comemorativă a unor fapte, personaje și cutume vetero- și neo-testamentare, iar pe de altă parte construirea și/ sau întărirea religiozității și a comportamentului dezirabil din punct de vedere moral al educabilului.

Din punctul meu de vedere, ca și o concluzie primară, profesorul de religie poate și trebuie să îndrăznească să-și upgradeze scenariul didactic în funcție de caracteristicile actorilor din cadrul demersului pedagogic, cât și ale provocărilor contemporane. Un astfel de incipit îl reprezintă și inserarea de secvențe

meloterapeutice în cadrul demersului educativ clasic. Fără teama că ar fi nevoie de pregătiri psihologice deosebite, muzica, și în speță muzica religioasă, poate fi folosită după o minimă analiză a literaturii de specialitate ca și intervenție meloterapeutică. Utilizarea muzicoterapiei în cadrul orei de religie poate determina efecte imediate, ca de exemplu, sporirea activării noilor cunoștințe, cât și pe termen lung, augmentarea relațiilor interumane, atât din perspectiva membrilor clasei, cât și a relaționării acestora cu celelalte cadre didactice, dar și cu a celorlalți educabili din comunitatea instituției respective.

Studiul de față se speră a fi o bază pentru utilizări viitoare ale muzicoterapiei în cadrul oricăror discipline, fără teamă că ar fi necesare programe elaborate doar de specialiști în domeniu. Așadar pentru aplicabilitatea la oră a fenomenului muzical religios, pot fi gândite diferite interacțiuni muzicale între profesor și elev și între elevi, care generează stimularea apercceptivă, consolidarea cunoștințelor sau se pot folosi chiar în evaluare.

Utilizarea unei altfel de perspective în cadrul scenariului didactic determină cel puțin două direcții pozitive: copilului i se dezvoltă o reacție de interes, stimulată de o altfel de dinamică a elementelor ce construiesc scenariul didactic, iar profesorului i se dezvoltă stima de sine, care determină un management mai eficient a resurselor didactice și o implementare cu un suflu nou a unor teme perene.

În concluzie, lucrarea de față nu se dorește a fi un studiu de analiză psihologică a fenomenului meloterapeutic în mediul didactic contemporan, ci o subliniere a interrelaționării dintre muzica religioasă și ora de religie pe de o parte, iar pe de altă parte a regăsirii conștiente a orei de religie în mediul educațional contemporan fără a leza libertatea nimănui, ci, dimpotrivă, construind comunități didactice și relații interumane frumoase.

*

Astăzi mai mult ca oricând, omul modern saturat de mari descoperiri, care la bază au rolul de a simplifica viața cotidiană, dar nu reușesc în toate cazurile, încearcă să se întoarcă spre timpuri primordiale. Studiul acestor perioade de demult, aduce în prim plan posibile remedii, aflate la îndemâna fiecăruia dintre noi. Un astfel de caz îl reprezintă și meloterapia, o știință în sine, care înglobează elemente psihologice, pedagogice și muzicale, toate comprimate în scopul ameliorării funcționalității individuale.

Sunetul este rezultatul unei mișcări vibratorii a particulelor și a obiectelor. Vibrațiile care produc sunete reprezintă o energie care există pretutindeni în natură. Datorită faptului că suntem limitați din punct de vedere fiziologic, urechile noastre pot detecta numai o fracțiune redusă din acest vast spectru vibrator.

Muzica reprezintă o formă specială de sunet¹. Ea nu este numai plăcută urechilor, ci cuprinde un sistem de ritmuri, relații, proporții și armonii care există pretutindeni în lumea naturală și în cea creată de om, de la mișcarea planetelor în jurul soarelui, până la creșterea celulelor și plantelor, la numerele și proporțiile sacre ale miturilor și religiilor străvechi, la artă, arhitectură și matematică.

De-a lungul secolelor, omul a folosit sunetele, în special pe cele muzicale, atât din plăcere cât și în scopuri terapeutice. Originea terapiei prin sunete se află în timpurile străvechi și chiar dincolo de acestea, pe tărâmul miturilor, religiei și memoriei sufletești.

În Egiptul antic, hieroglifa corespunzătoare muzicii se folosea pentru bucurie și bunăstare.

Cărturarii aparținând culturilor străvechi considerau muzica terestră ca pe un ecou al muzicii cosmice, ce se supunea aceluiași legi divine; ele au puterea de a alina durerea și suferințele și de a susține sănătatea și vindecarea.

Marii compozitori și dascăli din epoca medievală și din cea renescentistă recunoșteau importanța deosebită a muzicii. George Friedrich Handel, de pildă, își dorea ca auditoriul să se simtă bine ascultând muzica și nu să se amuze.

În secolul al XIX-lea a apărut posibilitatea de a se analiza și de a se măsura efectele fiziologice ale muzicii asupra respirației, ritmului cardiac, circulației și tensiunii sanguine. Rezultatul acestor investigații a permis selectarea unor piese muzicale care au îndepărtat cu succes dureri de diferite tipuri. Treptat, valoarea sunetului și a muzicii, considerată drept metodă terapeutică, a început să fie recunoscută în special în domenii ca sănătatea mintală, reabilitarea psihologică și terapia bolilor profesionale.

Studiile științifice au confirmat ideea că la baza vindecării prin sunet se află rezonanța. Principiul acustic al rezonanței nu se aplică numai instrumentelor muzicale, ci și trupului omenesc. Atunci când undele sonore pătrund în corp, la nivelul celulelor vii se produc, prin simpatie, vibrații care ajută la refacerea și consolidarea unei forme sănătoase de organizare. Conținutul ridicat de apă al țesutului din trup favorizează conducerea unui mesaj profund, la nivel atomic și molecular.

Terapia prin muzică este definită prin utilizarea audițiilor și a creațiilor muzicale în scop terapeutic. Folosite empiric încă din antichitate ea a fost corelată cu practicile magice. Astăzi muzicoterapia presupune un ansamblu de metode psihoterapeutice, implicând participarea activă a subiectului, utilizând ca mijloace sunetul și ființa umană în scop de diagnostic și tratament.

¹ Anca Daniela Fărcaș, *Meloterapia și medicina*, Reprografia Universității Transilvania din Brașov-suport curs, p.3 <https://www.scribd.com/doc/296249499/Meloterapie-Si-Medicina-Farcas> accesat, 12 VI 2017, ora 15.

Această terapie se bazează pe descoperirile din domeniul psihologiei, neurofiziologiei și electroacusticii.²

Problema obiectivelor fundamentale ale muzicii terapeutice poate fi grupată într-un număr mare de teme, dar în principal se desprind trei mari direcții:

Muzica terapeutică este o ramură specială a pedagogiei de susținere. Oamenii, în special copiii, care din cauza prejudiciilor fizice, mintale sau datorate mediului de origine nu-și pot îndeplini anumite activități și prin aceasta sunt izolați social³, trebuie înarmați cu capacități compensatoare, muzica sau alte activități creându-le stări afective prin care sunt protejați împotriva frustrării.

Muzica terapeutică crează un climat favorabil tratamentelor psihoterapeutice. Ea poate reduce starea de tensiune a unui pacient până la a face posibil un tratament verbal al conflictelor. Ea poate, în măsura în care pacientul face muzică, să-i întărească sentimentul de sine și să-i medieze ceea ce poate fi numită „experiența de grup”.

Muzica terapeutică oferă în tratamentul psihiatric al nevrozelor severe și al psihozelor, mai ales în autismul infantil, o posibilitate unică, în situația actuală a cunoștințelor noastre, de a stabili o relație afectivă cu pacientul. Trebuie însă subliniat că, datorită vârstei relativ tinere a muzicoterapiei, delimitarea atribuțiilor, a analizei și a mijloacelor ei, fluctuează încă de la un autor la altul.

Așa cum am precizat și mai sus, meloterapia face parte din psihoterapia exprimată prin artă, influențele vaste ale acestei tehnici asupra psihicului uman oferind valoare terapeutică muzicii. Conform definiției regăsite în Dicționarul Explicativ al limbii române, muzica caracterizează „arta de a exprima sentimente și idei cu ajutorul sunetelor combinate într-o manieră specifică”⁴.

În utilizarea meloterapiei, educatorul trebuie să manifeste o atenție deosebită asupra selecției melodiilor utilizate, deoarece acestea determină cu certitudine o serie de efecte, precum:

Reduce tensiunea și anxietatea, provocând liniște;

Facilitează comunicarea interpersonală;

Crează conexiuni cerebrale care determină manifestări creative;

Amprentează pozitiv comportamentul indivizilor;

Modifică pozitiv simptome patologice.⁵

² Vasile Preda, *Terapii prin mediere artistică*, Editura Presa Universitară, Cluj-Napoca, 2003, p. 124.

³ <http://www.scritub.com/medicina/MELOTERAPIA-SI-IMPACTUL-EI-ASU185194111.php>, accesat 10 iunie 2017

⁴ *DEX*, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

⁵ Boris Luban Plozza, Ioan Bradu Adamescu, *Dimensiunile Psihologice ale muzicii. Introducere în Muzicoterapie*, București, Editura Romcartexim, 1997.

Urmărind cercetările din ultimii 20 de ani pe acest subiect, dovedite clinic, observăm că meloterapia trebuie folosită în directă relaționare cu patologia și nevoile pacientului. Intervenția muzicală pleacă de la o ascultare inițială - un fel de receptare a terapiei muzicale - și merge până la integrarea efectivă a tehnicii vocale, a improvizației, a interpretării și chiar a compoziției, determinând o terapie activă în care subiectul devine un actor activ. Tot aceste cercetări ne demonstrează că utilizarea vocii este deosebit de importantă, aceasta conectând frecvențional corpul într-o perfectă armonie cu spiritul. Din această perspectivă putem concluziona că și vocea devine element meloterapeutic. Acest lucru devine funcțional în momentul în care se percepe coerent modul practic de funcționare a acestuia. Realizând o analogie simplă între un instrument muzical și vocea umană observăm trei similitudini funcționale: *excitantul* (sau sursa de energie), *vibrația*, care influențează înălțimea sunetului și *rezonanța* care subliniază caracteristicile finale ale sunetului.

Din cele enunțate mai sus concluzionăm că, pe lângă importanța liniei melodice, la fel de importantă este și implicarea subiectului, cât și puterea cuvintelor folosite. Un expert se va ocupa în detaliu și de alegerea cuvintelor potrivite, menite să dubleze mesajul sunetelor. De asemenea, un bun ascultător va înțelege semnificația cuvintelor și contextul în care au fost rostite, cât și mesajul din spatele lor.⁶

Tot studiile medicale au arătat că starea psihică și emoțiile influențează și tonalitatea vocii. De exemplu, un conflict interior poate determina reacții punctuale de blocaj al laringelui, accese de tuse și blocaj verbal. De asemenea, o analiză rudimentară a vocii interlocutorului ne oferă informații prețioase despre mecanismele psihice intrinseci. De exemplu, o voce apatică, joasă și plângăcioasă ne subliniază sentimente ascunse și negative.

Studiile din ultima perioadă ne informează că în cadrul muzicoterapiei pot exista multiple tehnici vindecătoare care includ utilizarea vocii⁷. Ca și în celelalte domenii, chiar dacă acesta pare mai inovator, analizând istoric, găsim rădăcini încă din perioada antică. Folosită la început ca element de autoapărare și vindecare, terapia vocală a fost mereu activă. Chiar dacă nu este cel mai uzitat instrument meloterapeutic, cu siguranță este cel mai la îndemână, deoarece îl avem cu noi tot timpul. Concluzionăm că în perioada contemporană plină de stres ar trebui să nu uităm acest instrument

⁶ Urmărind partiturile moderne, observăm că liniile melodice complexe sunt subliniate de cele mai multe ori de înșiriri de cuvinte nonsens, care, cu toate că nu reprezintă expresii coerente, transmit un mesaj clar și evident.

⁷ Nineta Crainici, *Cum să ne vindecăm prin respirație și sunet*, București, Editura Orfeu, 2000.

meloterapeutic, care este vocea umană, și care poate fi un element de prim-ajutor în orice situație.⁸

În țara noastră manifestările meloterapeutice urmăresc trend-ul internațional, implementând mereu tehnici noi. O adevărată școală meloterapeutică este condusă de prof. Univ. Dr. Stela Drăgulin, în cadrul Universității Transilvania din Brașov. Pregătirea teoretică se regăsește într-un program masteral de doi ani – în cadrul Facultății de Muzică – cu tema *Meloterapie*. Ocupațiile vizate de acest program de master sunt dintre cele mai diverse: meloterapeut în spital, în centre de sănătate, cabinete particulare, școli, sau pentru carieră didactică, în cercetare pur teoretică.⁹

Ca și celelalte domenii ale vieții cotidiene, și învățământul caută să-și updateze metodele didactico-pedagogice utilizate în procesul instructiv-educativ. În această ordine de idei, meloterapia se face tot mai prezentă în scenariul didactic al educatorului de astăzi, fiind o ambasadoare a interrelaționării dintre medicină, artă și pedagogie.

Cursurile de psihologie educațională clasică ne arată, prin prezentarea tipurilor de învățare, că elemente meloterapeutice pot fi inserate cu succes în cadrul programului școlar, fie că vorbim de învățare prin obișnuire, fie că vorbim de cea motorie, care implică și mișcare sau de cea verbală ce utilizează puterea cuvântului (subliniat ca importanță muzicală mai sus). După părerea noastră, învățarea de tipul stimul – răspuns înglobează cel mai bine elemente de muzicoterapie prin faptul că subiectul reacționează într-un anumit fel la un stimul dat, realizându-se o ordine reacțională coerentă în manifestările acestuia.¹⁰

Educatorul care introduce în proiectarea didactică elemente de meloterapie nu trebuie neapărat să posede vaste cunoștințe de psihologie comportamentală. O minimă documentare cu privire la această tehnică îl poate ajuta să genereze adevărate momente muzicoterapeutice în cadrul predării disciplinei sale, cu reușite măsurabile. Acest lucru se evidențiază cu precădere în cazul persoanelor cu cerințe speciale, de aici subliniindu-se efectele curative ale melosului. De exemplu, copiii care dezvoltă forme de autism sau alt tip de deficiență mintală pot realiza altfel de canale de comunicare cu educatorul prin intermediul liniilor melodice. Pe de altă parte, în cadrul subiecților hiperactivi, elementele meloterapeutice pot ameliora manifestările abuzive ale actelor motorii. Și nu în ultimul rând, subiecții anxioși și instabili emoțional pot comporta o diminuare a tensiunilor psihice și pot dezvolta o manifestare armonioasă și integrativă în cadrul grupului. În cultivarea elementelor meloterapeutice, educatorul trebuie să țină seama de:

⁸ Cătălina Moiescu, *Vox Humana, instrument within the music therapy*, Reverant, nr. 2/ 2010, p. 77-80.

⁹ <http://www.unitbv.ro/Default.aspx?tabid=4902> accesat 19 iunie 2017

¹⁰ Dorina Sălăvăstru, *Psihologia educației*, Editura Polirom, 2004, Iași.

Posibilitatea manifestării funcției mimetice în îmbunătățirea relațiilor colectivului de elevi

Sporirea interesului față de activitățile muzicale

Dezvoltarea simțului melodico-ritmic și armonico-polifonic

Educarea vocii

Facilitarea deprinderilor practice muzicale

Folosirea manifestărilor mimico-gesticulare.¹¹

În acest proces, rolul educatorului din perspectiva muzicală este unul deosebit de important. Pentru a dezvolta un playlist adecvat pentru o sesiune reușită, educatorul trebuie să dea dovadă de creativitate, sensibilitate și cunoștințe minime muzicale, pentru a putea sublinia rolul empiric al interlegăturii dintre muzică și medicină, știind că muzica influențează notabil din punct de vedere emoțional oamenii. Atât științele medicale, cât și cele muzicale opinează că muzica deține o energie care poate fi multiplicată sub diverse forme.¹²

Așadar, alegând muzica potrivită, poate fi o încercare pentru educator. De multe ori, cu siguranță, muzica nu va fi pe placul educabilului. Deci este necesară, pe lângă priceperea alegerii muzicii potrivite, și prezența unei mari doze de răbdare, pentru că nu există un playlist panaceu direct relaționat cu fiecare educabil.¹³

În învățământul contemporan, bazat pe literatura internațională, identificăm mai multe modele utilizate. Unul dintre aceste modele este modelul PERMA, dezvoltat de Martin Seligman și care reprezintă o intervenție pozitivă din perspectiva psihologiei. Această metodă înglobează (de aici venind și acronimul metodei) următoarele caracteristici: emoțiile pozitive, realizările, sensul, relațiile și angajamentul. Importanța emoțiilor pozitive determină o veritabilă stare de bine a subiecților, de la nivel neurologic până la cel comportamental. Această metodă ne arată că emoțiile pozitive pot fi stimulate și mecanic prin utilizarea unor elemente specifice și care pot amprenta manifestările viitoare ale creierului uman, dar trebuie notat că, asemenea altor metode, și aceasta trebuie folosită cu moderație, deoarece nu toate tipurile de terapie prin muzică pot avea efect asupra subiecților.¹⁴

Un alt model este modelul Orff. Acesta reprezintă o abordare cu rezultate benefice atât în domeniul pedagogic, cât și în cel medical. Această tehnică a fost dezvoltată de Gertrud Orff și Carl Orff în cel mai mare centru pediatric din Germania. Această terapie a fost creată cu scopul de a trata dificultățile

¹¹ Alois Gherguț, *Sinteze de psihopedagogie specială*, Editura Polirom, Iași, 2005 pag. 296.

¹² În perioada antică Pitagora susținea că muzica reprezintă un amalgam de sunete aranjate armonice, determinând voci ale sferelor superioare.

¹³ Stela Drăgulin, Anca Constantin Fulvia, *Choosing the right music- an important step of Music Therapy*, Bulletin of the Transilvania University of Brașov, series VIII: Performing Arts, nr. 2/2016, pag. 106-110.

¹⁴ Ligia Claudia Șuteu, Stela Drăgulin, *Music Therapy and the PERMA Model*, Bulletin of the Transilvania University of Brașov, series VIII: Performing Arts, nr 2/ 2016, pag. 317-328.

copiilor cu disfuncții mentale, cât și diferite alte dizabilități. Această tehnică are rolul imediat de a dezvolta încrederea prin activități artistice, fără frica de a nu le finaliza și de a fi luat în râs. În această terapie se încearcă manifestarea în patru direcții: socio-emoțional, dezvoltarea auzului, dezvoltarea lingvistică și cea motorie. Studiile clinice arată că utilizarea meloterapiei în toate aceste direcții a fost un succes.¹⁵

În programa disciplinei religie ortodoxă, nivel gimnazial, sunt regăsite destul de puține ore efective cu caracter muzical¹⁶; acestea sunt stipulate clar ca ore literale de muzică religioasă. Acest lucru însă nu îngrădește cu nimic activitatea creatorului de scenariu didactic, el putând improviza fragmente melodice care pot fi direct relaționate cu teme din curricula de religie. Orice tip de abordare ar uzita educatorul în cadrul designului didactic, astăzi mai mult ca oricând trebuie ținut seama de particularitățile educabililor și de perspectiva, tot mai prezentă, a potențialilor copii cu dificultăți de învățare.¹⁷

Urmărind competențele generale de la nivelul clasei a 5-a putem relaționa utilizarea muzicii bisericești în scopul argumentării acestora: cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu, cât și aplicarea învățăturii de credință în viața personală a comunității. Concluzionând primar, putem sublinia importanța prezenței muzicii în procesul de cunoaștere a lui Dumnezeu, de realizare a mântuirii personale, cât și în actul de mărturisire către ceilalți. Totodată, dintre valorile și atitudinile ce pot fi dezvoltate muzical sunt și cele ale asumării toleranței etnice și a dezvoltării identității religioase și culturale.

Urmărind conținuturile efective ale disciplinei religie ortodoxă la clasa a 5-a observăm o prezență efectivă a muzicii religioase în cadrul orelor distribuite la dispoziția profesorului, având drept tematică praznicele împărătești. Bunăoară, putem regăsi posibile utilizări ale muzicii bisericești și la tema care înglobează o parte din Sfintele Taine. Aici cadrul didactic poate sublinia pe lângă săvârșitorul și primitorul tainei, instituirea, materia și formula, de asemenea și un fragment muzical fiecăruia în parte. Cum spuneam mai sus, muzica poate sublinia și apartenența culturală și religioasă la ceva anume. Acest ceva poate fi direcționat spre tema dedicată răspândirii creștinismului pe teritoriul țării noastre și în prezentarea vieții Sfântului Apostol Andrei.

Spiritualitatea și viața creștină, un alt calup de teme din cadrul programei clasei a 5-a, poate însuma fragmente muzicale bisericești din cadrul serviciului public și particular. Interconectivitatea tematică dintre primele două clase ale ciclului gimnazial se regăsește și în tematica efectivă a muzicii, cu precădere în cadrul orelor la dispoziția profesorului, care marchează marile praznice ale

¹⁵ Laura Veronica Demenescu, Stela Drăgulin, *Modern approaches in melotherapy: Carl Orff*, Revart, nr. 1, 2011, pag. 35-44.

¹⁶ <http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/curriculum/c556+589+583+681/> accesat 22 iunie 2017

¹⁷ Dorel Ungureanu, *Copiii cu dificultăți de învățare*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1998, p. 99-104.

creștinătății. La fel ca și în cadrul clasei a 5-a, următoarele Sfinte Taine care vin în completarea celor enunțate mai sus pot conține fragmente de imne religioase care conturează fiecare taină amintită. În capitolul *Sfințirea timpului* unde sunt amintite importanța postului și a rugăciunii, se relevă particularitatea prezenței muzicii religioase cu rol de dublare a efortului duhovnicesc. Tot aici pot fi prezentate o pleiadă de imne închinare Maicii Domnului, cât și fragmente liturgice menite să sublinieze cultul Fecioarei Maria. Tot astfel de cântări pot fi utilizate și în secțiunea de spiritualitate și viață creștină, în care sunt amintiți Sfinți precum Ioan Botezătorul, Gheorghe și Dimitrie, troparele acestora devenind momente de audiții muzicale sau de mărturisire pură a credinței.

Programa clasei a 7-a însumează cu siguranță posibilitățile cele mai vaste de prezență a muzicii bisericești. În acest capitol se regăsește oferită spre studiu tema Sfintei Liturghii, poate cea mai cuprinzătoare și muzicală rugăciune a bisericii, iar ca exemplu de trăire a învățaturii creștine, derivată din exprimarea acesteia, sunt cele nouă fericiri care pot determina pe lângă momentul de muzică bisericească din cadrul orei de religie momente de intercomuniune frățească din perspectiva participării în cadrul Sfintei Liturghii unde ele sunt cântate –aceste propuneri practice de meloterapie având scopul declarat de a evidenția și dezvolta corelarea dintre subiectele prezentate și evoluțiile elevilor¹⁸.

Tot ca și în capitolul precedent, orele la dispoziția profesorului pot fi constituite din modele de melos bisericesc exprimat prin colinde, scenete sau audiții muzicale.

Dacă în primele trei programe din cadrul învățământului gimnazial muzica este reprezentată mai mult de creativitatea profesorului decât stipularea ei curriculară, în programa clasei a 8-a regăsim clar tipărit în cadrul capitolului despre exprimarea învățaturii creștine, ideea componentei *cântare religioasă* drept formă de rugăciune. Dacă până acum foloseam muzica bisericească subiectiv în funcție de conținutul lecțiilor, în această temă vom găsi o prezentare pragmatică a cântării bisericești într-un mod analitic, conținând istoricul, manifestarea, cât și direcțiile contemporane.

Ca și în cazul programelor trecute, muzica bisericească poate întări credința creștină cu aplecare asupra subiectului *Crezul*; în cadrul trăirii vieții creștine unde se pot regăsi preluări tematice cu privire la pildele Mântuitorului sau pentru demonstrarea anumitor fragmente biblice.

Urmărind sugestiile metodologice din cadrul ordinului de ministru care însoțește conținuturile programei școlare la disciplina religie, nivel gimnazial, observăm că muzica religioasă este benefică pentru încercări de realizare a coeziunii de grup prin participarea activă împreună cu profesorul în cadrul slujbelor bisericii.

¹⁸ Jacques Cosnier, *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor*, Ed. Polirom, Iași, 2007, p.31.

Analizând mai sus programa la disciplina religie ortodoxă pentru gimnaziu, observăm că în cuprinsul acesteia sunt stipulate ore cu teme muzicale. Pe lângă acestea, fiecare educator poate, în funcție de creativitatea proprie, să uziteze acest subiect cât mai atractiv posibil. De aceea pe lângă audiția în sine, cea mai prezentă formă de manifestare muzicală în cadrul designului orei de religie, pe lângă cântatul cu copiii, pot fi folosite o serie de jocuri muzicale, care se regăsesc în literatura de specialitate, sau pot fi create utilități spontane ale elementului muzical în cadrul scenariului didactic. Toate aceste fragmente meloterapeutice au rolul de a stimula cognitiv subiectul.

Așa cum am prezentat anterior, sunt dovedite clinic și statistic influențele pozitive ale muzicoterapiei asupra procesului instructiv educativ, și chiar asupra unor deficiențe medicale. În această ordine de idei prezentăm o serie de oportunități de utilizare terapeutică a muzicii religioase în cadrul proiectărilor didactice:

Cea mai clasificată posibilitate-audiția

Elevilor li se cere să extragă un bilețel pe care se găsește inscripționat titlul unei colinde cunoscute. După repetarea de câteva ori a piesei și audierea ei pe suport electronic, sunt rugați să mediteze 5 minute asupra versurilor și să identifice răspunsuri la câteva întrebări legate de Nașterea Domnului, folosindu-se de conținutul melodiilor interpretate. Răspunsurile se vor găsi pe cuprinsul unei fișe, care va constitui și evaluarea exercițiului.

Repetarea unui fragment audiat și identificarea informațiilor din textul cântării

Elevii sunt împărțiți în patru grupe. Fiecare echipă primește un fragment din cele trei stări care se cântă la Prohodul Domnului. După ce vizualizează un filmuleț cu călugări de la Muntele Athos, care interpretează cântările specifice din Vinerea Mare, sunt rugați să cânte și ei fragmentul primit. Celelalte echipe trebuie să noteze pe flipchart informațiile identificate în bucățița audiată de la colegii lor și să le compare la sfârșitul activității.

Răspunsuri muzicale la exerciții (exerciții menite să sporească atenția la detalii)¹⁹

Elevii sunt împărțiți în două rânduri și sunt rugați să stea față în față. Pentru început ei audiază cele nouă Fericiri. Dintr-un săculeț elevii extrag bilețele cu situații din viața reală. De asemenea, fiecare primește nouă bucăți de carton pe care se află fragmentele biblice din cadrul prediciei de pe munte. Când un elev prezintă situația de pe bilețel, cel din fața lui trebuie să ridice cartonul cu fericirea corespunzătoare și să o cânte.

Fond muzical pentru captarea atenției (deoarece ansamblul uman este realizat în așa fel încât să vibreze la captarea sunetelor, atât prin

¹⁹ Andrei Cosmovici, *Psihologia generală*, Polirom, 2005, Iași, p.67.

intermediul aparatului auditiv, cât și la nivel neurocerebral²⁰), urmat de răspunsuri musicale.

Elevilor li se arată o prezentare power point legată de pilda semănătorului, având un fundal muzical religios. După lecturarea textului biblic, ei trebuie să identifice conexiunile dintre semănător și locul unde cad semințele, cu realitatea cotidiană. Răspunsul la întrebările legate de pildă trebuie să fie muzicale, adică fiecare le poate cânta pe o melodie la alegere (acest exercițiu poate cu ușurință intra în domeniul jocurilor simulative, din perspectiva conexiunilor pildă-realitate cotidiană)²¹.

Exersarea cântării Apostolului

Elevilor li se prezintă filmulețe cu oameni care cântă Apostolul în cadrul Sfintei Liturghii, mai cu seamă textul de la I Corinteni 13, 13. După vizionarea filmelor, se exersează cu elevii cântarea fragmentului scripturistic.

Prezentarea prin cânt a unui fragment liturgic și istoria lui

Elevii au primit ca și sarcină, cu o săptămână înainte, să aducă o cântare religioasă care le place cel mai mult și să o interpreteze. Pe lângă aceasta, trebuie să prezinte un eventual istoric al ei și să o integreze în programul liturgic al bisericii (prin această activitate se cimentează cunoașterea membrilor grupului, prin evidențierea trăsăturilor de personalitate, regăsite prin alegerile tematice ale fiecăruia)²².

Este dovedit că orice modificare față de rutina clasică, determină o creștere a atenției participanților la activitate și o implicare sporită din perspectiva practică în comunitate. Intercalarea elementelor artistice, în cazul nostru muzica religioasă, determină o libertate sporită în amprentarea răspunsurilor cu o notă personală. Chiar dacă profesorul, care nu are o vastă pregătire psihologică, se teme să aplice programe meloterapeutice, simpla utilizare a muzicii, în cazul nostru muzica bisericească, fie că este ea sub formă de audiție, cânt sau joc didactic, determină schimbări majore ale percepției asupra disciplinei și asupra educatorului.

Urmărind dezbaterile din ultima perioadă din spațiul public cu privire la necesitatea orei de religie în școală, încercăm să subliniem dublul rol al acesteia. Pe lângă prezentarea de cunoștințe teoretice, regăsită și la celelalte discipline, religia în curriculum obligatoriu face mai mult de atât, modelează caractere.

²⁰ Rosina Caterina Filimon, *Muzica subliminală benefică*, Artes. Revistă de muzicologie, Iași, 2011, p. 141.

²¹ Bogdan Balan, *Psihologie pentru examenele de definitivare și grade didactice*, Ed. Polirom, Iași, 2008, p. 321.

²² Gerard Matthews, Ian J. Deary, Martha C. Whiteman, *Psihologia personalității*, Ed. Polirom, Iași, 2005, p. 121.

Bibliografie:

EDIȚII ALE SFINTEI SCRIPTURI ȘI ALTE TRATATE

DEX, Editura Univers Enciclopedic, 1996

VOLUME ȘI TRATATE

ADAMESCU, Ioan, Radu, Boris Luban Plozza, Ioan Bradu Adamescu, *Dimensiunile Psihologice ale muzicii. Introducere în Muzicoterapie*, București, Editura Romcartexim, 1997

BALAN, Bogdan, *Psihologie pentru examenele de definitivare și grade didactice*, Ed. Polirom, Iași, 2008

COSMOVICI, Andrei, *Psihologia generală*, Polirom, 2005, Iași

COSNIER, Jacques, *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor*, Ed. Polirom, Iași, 2007

CRAINICI, Nineta, *Cum să ne vindecăm prin respirație și sunet*, București, Editura Orfeu, 2000

GHERGUȚ, Alois, *Sinteze de psihopedagogie specială*, Editura Polirom, Iași, 2005

MATTHEWS, Gerard, Ian J. Deary, Martha C. Whiteman, *Psihologia personalității*, Ed. Polirom, Iași, 2005

PREDA, Vasile, *Terapii prin mediere artistică*, Editura Presa Universitară, Cluj-Napoca, 2003

SĂLVĂSTRU, Dorina, *Psihologia educației*, Editura Polirom, 2004, Iași

UNGUREANU, Dorel, *Copiii cu dificultăți de învățare*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1998

ARTICOLE ȘI STUDII

DANIEL, Anca, *Meloterapia și medicina*, Tipografia Universității Transilvania din Brașov-suport curs

DEMENESCU, Laura Veronica, Stela Drăgulin, *Modern approaches in melotherapy: Carl Orff*, Revart, nr. 1, 2011

DRĂGULIN, Stela, Anca Constantin Fulvia, *Choosing the right music- an important step of Music Therapy*, Bulletin of then Transilvania University of Brașov, series VIII: Performing Archs, nr. 2/2016

FILIMON, Rosina Caterina, *Muzica subliminală benefică*, Artes. Revistă de muzicologie, Iași, 2011

MOISESCU, Cătălina, *Vox Humana, instrument within the music therapy*, Reverant, nr. 2/ 2010

ȘUTEU, Claudia, Stela Drăgulin, *Music Therapy and the PERMA Model*, Bulletin of then Transilvania University of Brașov, series VIII: Performing Archs, nr 2/ 2016

<https://www.scribd.com/doc/296249499/Meloterapie-Si-Medicina-Farcasta>

<http://www.scribub.com/medicina/MELOTERAPIA-SI-IMPACTUL-EI-ASU185194111.php>

<http://www.unitbv.ro/Default.aspx?tabid=4902>

<http://oldsite.edu.ro/index.php/articles/curriculum/c556+589+583+681/>